

УДК 821.133.1-31 Селін. 09

РОЛЬ ПОРТРЕТА В РОЗКРИТТІ КРИЗИ ОСОБИСТОСТІ В РОМАНІ ЛУЇ-ФЕРДІНАНА СЕЛІНА „ПІВНІЧ”

Наталія Олегівна Шапарєва

natasha.europe@mail.ru

Викладач

Кафедра романської філології і перекладу

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Пл. Свободи, 4, 61022, м. Харків, Україна

Анотація. Розглядаються засоби портретування, які переважають у створенні образної системи роману, зокрема статичні елементи, що наділяють природні та соціальні характеристики визначальним змістом. Портрет є основним засобом віддзеркалення внутрішнього світу персонажів, що дозволяє за допомогою портретування створювати цілісні психологічні образи. Художні функції портрета спрямовані на відображення потворності світу і людини в складних соціально-історичних умовах доби другої світової війни.

Ключові слова: Л.-Ф. Селін, портрет, художній образ, статичний елемент, ідея війни.

Французький письменник Луї-Фердінан Селін (1904–1961), на жаль, недостатньою мірою досліджений у вітчизняному літературознавстві, незважаючи на те, що у своїй творчості він витончено переосмислив літературні канони. Саме він змінив хід розвитку французької літератури, що є загальноновизнаним у Франції. Йому належать численні літературні інновації: письменник оновив літературну мову, поєднавши її з вільностями мови вулиць, переглянув стилеві канони, створивши унікальний стиль, який французькі дослідники назвали „селінівським стилем”, і, нарешті, привніс у літературу провокативність, перетворивши її на інструмент розвінчання міфів та викривання брехні та несправедливості. До творчості Л.-Ф. Селіна десятки років зверталися французькі вчені, зокрема Анрі Годар [5], Філіп Соллерс [7], П'єр Лалан [6]. Вони здебільшого концентрували увагу на стилістичних особливостях, ефекті комічного, наративних засадах, музичності його творів. Майже ніхто не оминає осмислювану ним тему війни, адже вона присутня всюди і є невід'ємною складовою його творчого методу.

Поza увагою дослідників залишився аналіз портретів, які сприяють психологічному розкриттю характерів. У цій статті поставлено за мету дослідити особливості та функції портретування для відображення психологічного світу героїв часу другої світової війни, на тлі якої розгортаються події роману „Північ” (1960 р.).

У романі Л.-Ф. Селіна „Північ”, як і в інших його творах, внутрішній світ героїв розкривається не тільки через їх активні дії та вчинки, а здебільшого засобами портретування. Створення образу героя та відображення його внутрішнього світу – першочергова задача письменника, саме через портрет, що є моментом проявлення прихованого внутрішнього в явному зовнішньому, автор створює цілісний світ естетичної особи, адже психологічні характеристики героя відображаються в його зовнішності. У романі Л.-Ф. Селіна переважає статична складова портрета, наділяючи природні та соціальні характеристики первинним змістом у створенні образної системи роману. Художні функції портретування багатогранні, насамперед вони спрямовані на викривлення світової потворності та огидності. Специфіка методу портретування у Л.-Ф. Селіна зумовлена розумінням складної сутності особистості, що формується в конкретних соціально-історичних умовах, а події роману „Північ” відбуваються за обставин другої світової війни, що обґрунтовує відображення потворності світу й окремої людини як доміанти творчості Л.-Ф. Селіна.

В уявленні Л.-Ф. Селіна, людина, попри соціальний та технічний прогрес, морально лишилась на доісторичному етапі: „que l’homme est identique et même depuis cinq cents millions d’années! il va pas muter d’un iota, caverne ou gratte-ciel! gibbon motorisé, alors?” [4, с. 240] („Людина лишилась такою ж, як і 500 мільйонів років тому! перебравшись у хмарочоси, вона не змінилась ні на йоту! Чи не є вона лише моторизованим гібоном?”). Отримавши результати розвитку цивілізації, людство не в змозі застосувати їх для підвищення свого морально-етичного рівня і все ще залишається подібним до мавп, не перевищуючи їх своїм інтелектуальним розвитком. Можна припустити, що Л.-Ф. Селін утрирує, створюючи настільки відразливий образ людства, але своїм романом, у контексті модернізму, він доводить, що ворожість людей один до одного не усувається в залежності від епохи, а лише підсилюються внаслідок технічного прогресу та збільшення прірви соціальної нерівності.

Соціальна нерівність є одним з найголовніших об'єктів словесного портретування у Л.-Ф. Селіна. Окрім соціального статусу, вона виражається через опис гардеробу персонажів-носіїв одягу. Причому автор проводить різкий контраст між зовнішньою оболонкою та внутрішнім змістом героїв. Вищі військові чини традиційно наділені розкішними аксесуарами, як-от ландрат фон Лейден, що хазяйнував у замку Цорнхоф, в якому на той час перебував герой Л.-Ф. Селін: „je ne vous ai pas parlé de sa tenue... dolman à brande-bourgs, colonel... bottes à galons d'or, éperons d'or de même, moustaches à la Guillaume II, mais pauvres, deux touffes...” [4, с. 162] („Та я ж ще не описав його вбрання... полковничий доломан з петлицями, вшитий шнуром... чоботи з золотими підборами, а ще й золоті шпори, вуса, як у Вільгельма II, але ріденькі, якісь дві ниточки”). Беручи до уваги умови зображеної сцени, а саме затворницький спосіб життя мешканців цього замку, таким карикатурним зображенням ландрата автор висміює надмірну прив'язаність військових до своїх атрибутів у недоречних умовах, але для цього прошарку саме зовнішні атрибути й визначають унікальність особистості. Попри блиск вбрання, для автора він є лише „un birbe, très mal rasé, pas de bonne humeur, grincheux... il vient se rendre compte... qui c'est nous? un petit salut et b'jour!” [4, с. 161] („старикашкою, погано поголеним, далеко від свого кращого стану... буркотить... він вийшов подивитись, хто ми такі? сухе привітання...”). Ландрата характеризує апріорне негативне ставлення до всіх оточуючих, невдоволеність та непривітність. З цього можна припустити, що для Л.-Ф. Селіна саме ці якості визначальні в характері людини.

У гротеску втілюється ідея карикатури, коли Л.-Ф. Селін зображує іншого можновладця, Зіммера: „très antipathique baderne, fardé, pommadé, avec son grand sautoir or, et bagues cabochons à tous les doigts blessé de Verdun... tout à fait méchant il paraît... considérez, bottes à pompons, chapska, brandebourgs violets, sabre à dragonne or... il était pas à oublier... et après tout peut-être pas pire que les autres... tous à se méfier!” [4, с. 371] („вельми відразливий старий хрін, весь розфарбований, напوماджений, із важким золотим ланцюгом на шії та гігантськими кільцями на всіх пальцях, поранений під Верденом, і судячи з усього, ще й страшенно злісний... а тепер уявіть собі його вбрання: чоботи з помпонами, ківер, фіолетові петлиці, обшитий шнуром, шабля з золотим темляком... він був справді незрівняним... але, врешті-решт, можливо він був не набагато гірший за інших... побоюватися слід було усіх!”).

Найпринциповішою константою творчості Л.-Ф. Селіна є те, що всі оточуючі є погані, ненадійні. Зіставний ряд складається з прогресії не кращих, а гірших. І знов протиставляється відразлива сутність із зовнішнім багатством, що робить Зіммера ще огиднішим в очах наратора, адже відразливість проглядає через зовнішній блиск, навіть без натяків Л.-Ф. Селіна на інші аспекти, які б зумовили негативне сприйняття Зіммера.

Із вищезгаданими героями бідний прошарок мешканців замку контрастує також через портретні описи, бо майнова нерівність проявляється практично лише в особистих належностях, позаяк умови проживання в усіх наближені до рівних. Саме портретами письменник передає читачеві страждання та бідства людей, що опинилися у військових злиднях, без гідних засобів існування. Таким виглядає портрет сільського поліцая: „il est mis en territorial, casque à pointe d'avant 14, „prusco” réglo... un large baudrier cuir verni, pour son tambour... mais pas de tunique, un bourgeron troué aux coudes, le grim pant en loques... on l'a pas gâté! en galoches, enfin je crois, on peut pas voir, qu'une motte de boue à ses pieds, ses jambes, des bottes... nous aussi, on est dans le ton” [4, с. 217] („Що в нього за уніформа, каска з пікою зразка 14-го року, типово прусська... широка портупея з лакованої шкіри, для його барабана, але мундира на ньому немає, звичайна робоча блуза, розірвана на ліктях, і штани у лахмітті, його не дуже балують!... мені здається, що він у калошах, хоча незрозуміло, його ступні вкриті грудками багнюки, а вище – дещо, що нагадує чоботи... правда, ми теж від нього не дуже відрізняємося”). В останньому реченні наратор чітко зараховує себе до цієї обділеної та знедоленої верстви, про що він не раз стверджує протягом усього роману: „mais nous? on avait pas à rendre jaloux! cloches et loquedus” [4, с. 283] („ревнувати до нас? Убогих, опущених...”) або: „je m'occupe pas beaucoup de ma figure, mais là vraiment de quoi s'amuser!... des yeux, des calots qui ressortent; presque du „Basedow”... et plus de joues du tout!... des bouches flasques, comme de noyés... tous les trois! On est vraiment devenus horribles... trois monstres... pas niables... on est devenus des Picasso...” [4, с. 78] („Власна зовнішність мене ніколи особливо не бентежила, однак цього разу дійсно було на що подивитись! Очі, точніше моргала, витрішкуваті, майже як при базедовій хворобі... а щоки, навпаки, запали! губи обвислі, наче в утопленика... виглядали ми справді жахливо, три монстри, нічого не скажеш... ми перетворились у картини Пікассо”). Таким самокритичним описом Л.-Ф. Селін передає ті жахливі умови, в які закинула їх доля; вони й

самі не в змозі впізнати себе, настільки виглядали спотвореними, із позбавленими життя обличчями. Порівнюючи себе із картинами Пікассо, Л.-Ф. Селін інтермедіально звертається до читача, бо на їхніх обличчях на той момент так само складно було віднайти конкретну особистість, чіткість та однозначність.

Дуже характерне в цьому прикладі порівняння своєї зовнішності з утоплеником, адже тема смерті та пов'язані з нею епітети є домінантою творчості Л.-Ф. Селіна. Саме цією категорією в нього вимірюється життя. Своїми творами він доводить, що життя не є апогеєм існування на Землі, особливо те життя, яке надано йому та подібним. Смерть може бути не тільки трагічним закінченням яскравого життя, а й обнадійливим фіналом похмурого життя, сповненого страждань та болю.

Важливе місце в портретних описах героїв Л.-Ф. Селін відводить епітетам кольорів, зокрема відтінкам обличчя. При цьому в романі не зустрічаються „позитивні” епітети, що підкреслюють красу та здоров'я, а навпаки, домінують ті, що зображують потворність або хворобливість. Нездоровий колір обличчя притаманний гравцям казино: „Les colonels congestionnés, les conseillers hépatiques, et les rombières défaillantes, cardiaques pâles... pâles” [4, с. 18–19] („Червонопикі полковники, жовтяничний вигляд радника та старезні дами, бліді сердечниці”); військовому чиновникові Крахту: „sa petite moustache, coupée à l'Adolf, lui remontait dans les narines, hérissée... son tarin tout jaune et de traviole” [4, с. 360] („його вусики, підстрижені під Адольфа, розтріпалися та лізли йому в ніздрі носа, точніше, його жовтого перекошеного шнобеля...”); та й загалом усім мешканцям замку: „je discerne des gens dans tout ce monde... je voyais tout blafard” [4, с. 525] („я розрізняю людей навколо себе, всі мені здавалися мертвотно-блідими”). Як можна побачити у наведених цитатах, саме в обличчі Л.-Ф. Селін шукає істинну глибину особистості, саме її опису приділяє найбільшу увагу. Ще у XVI столітті герой роману Ф. Рабле Панург зазначав, що обличчя розкриває всю правду про людину: „Це ви на словах така сердита чи мене обманює ваше обличчя” [3, с. 229]. Так само й для Л.-Ф. Селіна воно є дзеркалом внутрішнього світу, і не побачивши обличчя, йому важко складати враження про людину: „oh Léonard je me doutais... Joseph vous pouviez encore le voir, le regarder de biais, mais tout de même... tandis que Léonard lui, vous tournait toujours le dos...” [4, с. 458] („Леонара я побоювався найбільше... обличчя Жозефа ще можна було роздивитися, нехай з боку, але все ж таки... а ось Леонар постійно

повертається спиною”). Таким чином, основний зміст у розкритті особистісних рис характеру належить обличчю, воно й формує первинне уявлення про людину.

Дещо інші акценти розставляє Л.-Ф. Селін у портретних описах жінок. На відміну від чоловічих образів, у жінок превалує природний складник. Естетико-філософські погляди автора розвінчують міф про сучасну красу, зображають жінку спотвореною, а у випадку, якщо природа наділила її привабливою зовнішністю, то вона так і залишилася неоціненою, бо відсутня й категорія шанувальників прекрасного: „*belle femme incomprise, vous voyez?*” [4, с. 199] („красива жінка, яку ніхто по-справжньому так ніколи й не оцінив”). Інколи краса стає знаряддям досягнення власних, часто меркантильних інтересів: „*nos deux fillettes blanchiseuses... qu'elles ont de beaux cheveux, je remarque... ourlés, blondeur de blé... à présent on peut voir leurs yeux, grands, bleus d'une certaine pâleur... slave, nous dirons... le charme slave... le charme slave, le charme couperet que tous les bourgeois se jettent dessous, têtes premières, les prolos avec!*” [4, с. 143] („Наші дві дівчинки-прачки... я помічаю, що в них красиве волосся... кучеряве, кольору пшениці... зараз я роздивився їх очі, блідо-блакитні... ох, уже ці слов'яни... слов'янський шарм... слов'янські чари, чари ножа гільйотини... під який, зшаленілі, головою вперед, кидаються всі буржуа разом з пролами за компанію”). Сучасні жінки знають, що чоловіків можна спокусити легкодоступною красою, чим вони й користуються, проте не так інтерпретує світ автор у власному ідеалістичному баченні.

Природа може наділити не лише неоціненою красою, а й очевидною потворністю, бо вона безжальна, наприклад до фройляйн Фішер: „*elle est laide d'une certaine façon, si Quasimodo... la Nature l'avait servie, toute sa joue gauche, une tache de vin, les cheveux rouges, drus, queue-de-vache, les yeux, un œil gris, l'aurte bleu... et louchante... elle faisait aussi son effet*” [4, с. 38] („зовнішність у неї майже, як у Квазімодо... Природа їй удружила, на лівій щоці величезна лілова пляма, волосся руде, жорстке, як хвіст корови... а очі: одне сіре, друге блакитне... до того ж, вона ще й коса... вигляд в неї був ще той!”). Автор ніби й проявляє жаль, порівнюючи із Квазімодо, але саркастично натякає, що силу природи неможливо подолати.

Ще суворішій критиці підлягають жінки не першої молодості. Якщо й серед молоді складно віднайти гідну, то старим доводиться докладати ще більше зусиль, щоб вписуватися в контекст сучасного

світу. Проте саме через такі перебільшені намагання вони роблять із себе посміховисько, на зразок графині Тулф-Чеппе: „elle ma doué! c'est un pastel! plus maquillée que le Landrat!... et bien plus de bijoux, trois sautoir! un face-à-main serti brillants... une haute canne „Régence” pommeau ciselé... perruque blonde, certainement moumoute... à gros chignon... la tragédie de toutes les femmes, peuple ou du monde, si elles se raccrochent elles font maquerelles... elles se laissent aller? dames patronesses, plus bonnes qu'à pleurer les morts... oh, que la Nature est sévère!...” [4, с. 372] („ну й вигляд же в неї! просто картина олією! розмальована ще більше. ніж цей ландрат... а вже скільки прикрас... цілих три золотих ланцюги, прикрашені діамантами... висока палиця часів Регентства з виточеною голівкою... світле волосся, точніше парик, величезний шиньйон... основна трагедія жінок усіх країн полягає в тому, що якщо вони продовжують чіплятися за життя, то стають схожими на хазяйок борделів... а якщо вони махнули на себе рукою? тоді це дами-патронеси, які годяться лише для того, щоб оплакувати мерців... о, як безжальна Природа!”) Л.-Ф. Селін усіх цих жінок поділяє на дві категорії: одні, що асоціюються з легкою поведінкою, інші – ті, що викликають жаль. Причому друга знов-таки визначається через категорію „смерті”, бо вони можуть лише оплакувати мерців. Бодай якусь цінність старим жінкам надають лише прикраси, бо Природа нездатна нічого вчинити. Цю думку підсумовує автор й устами іншої немолодої героїні, мадам фон Захт: „des bijoux qu'elle ne portait plus depuis son deuil... elle les avait tous sur elle... trois sautoirs, bagues, et de très beaux bracelets... „la jeune femme est coquette pour plaire, la vieille pour avoir l'air riche, il faut être riche ou disparaître” [4, с. 27] („коштовності, які вона не надягала відтоді, як вона в траурі... вони всі були на ній... три шийні ланцюжки, каблучки і дуже ефектні браслети, „молоді дівчатка кокетують, щоб подобатися, а старій треба здаватися багатою... тільки багатство виправдовує її існування на цьому світі”). Здавалося б, бідна жінка втрачає сенс існування, бо орієнтири змінилися, гонитва за багатством затьмарює решту цінностей та цілей.

Крім того, Л.-Ф. Селін викриває сучасну „модельну” зовнішність, порівнюючи жінок з „музеєм жахів”, адже на красу, яку пропагують глянцеві видання, огидно дивитись: „nos charmeuses, nos ravissantes, de la scène et des magazines, crétines et fières de l'être... „mannequins”, que le monde nous envie, faces foutus bric broc fards et faux cils... demi-bistrottes, demi-gardeuses... je parle pas du reste, corps qu'en squelette, panne, cellulite... beautés gravées,

zut! „à peu près” foutus à la serpe, jambes atrophiées et manches de veste, fesses baladeuses vous font de ces recettes... quels musées d’horreurs! les femmes sont déjà plus regardables...” [4, с. 277] („а вже ці чарівниці, зірки наших журналів, кретини, які так хизуються своєю зовнішністю... манекени, яких нам постійно пхнуть до носа, із кашею з гриму та накладних вій на обличчях... щось середнє між панночкою із місцевої забігайлівки й пастушкою... я вже не кажу про інше... тіла, що нагадують скелети, хоча на животі жирок та ознаки целюліту... та це просто неземна краса! Риси ніби вирублені сокирою, атрофовані ноги, кволі руки, обвислі сідниці, ось вам й рецепт!... це справжній музей жахів... на жінок стало неможливо дивитись”).

Очевидно, що у створенні портретів у романі „Північ” домінує статична складова, проте вона не є вичерпною. Динамічною складовою у Л.-Ф. Селіна насамперед виступає сміх, який відображає миттєвий стан душі людини, адже він завжди дуже швидкоплинний. Саме він свідчить про мінливість життя. Сміх в цьому романі, зокрема, притаманний жінкам, лише їх автор зображає у цьому пориві. Однак, на відміну від розповсюдженої думки, у Л.-Ф. Селіна сміх не прикрашає людину, а відображає її лукавість та підступність. Він навіть вдається до думки, що сміх може личити людині за національною ознакою. Принаймні німкені Ізіс фон Лейден він вочевидь не личить: „quand elle rit, elle fait bien Allemande, dure, gênante à regarder... les Germains sont pas faits pour rire...” [4, с. 395] („варто їй лише засміятися, як вона перетворюється на типову німкеню, жорстоку, на яку просто страшно дивитись... німці не створені для сміху”). Ця думка набуває сенсу, беручи до уваги, що дія роману відбувається під час другої світової війни. Проте можна було б припустити, що сміх, навпаки, бодай трохи зможе виправдати німців. Але для Л.-Ф. Селіна їх сміх, як і всі інші аспекти поведінки, нещирий, лицемірний, навіть порівнюється з ревінням тварин: „et qu’elle rit... on trouve pas drôle... c’est son rire de ménagerie... presque la hyène...” [4, с. 346] („вона знов заливається сміхом... а нам ось зовсім не смішно... в неї сміх як у звіринці... справжня гієна...”).

Отже, роман Луї-Фердінана Селіна „Північ” входить у дискурс антивоєнної літератури. Завдяки ідейній та експресивній насиченості роману, автор висловлює свою соціофілософську позицію через використання художньо-портретних прийомів. Художня функція деталей зовнішності або характеру в образній системі роману більш вагома, ніж події або вчинки героїв.

Портретний опис героїв першорядний, адже природні характеристики персонажів забезпечують їхнє миттєве сприйняття читачем і формують уявлення про його ціннісне навантаження в романі. У всіх випадках герой у Л.-Ф. Селіна зображений ситуативно спотвореним. Автор створив узагальнюючий портрет розчарованого суспільства, на яке вплинули безглузді смерті великої кількості невинних людей. Образи у Л.-Ф. Селіна позбавлені шляхетності, людяності, природної краси. Портрети героїв в основному виражають їх агресію, егоїзм, непривітність. Роман відображає занепадницькі настрої автора, спричинені морально-духовною кризою, яка через п'ятнадцять років після завершення війни все ще диктувала умови розвитку суспільства й літератури.

Перспективою дослідження є аналіз ролі пейзажів у відображенні психологічних станів героїв роману „Північ” та еволюції їх характерів, адже топонімам належить провідне місце у створенні та відображенні настрою роману.

1. *Галич О.* Теорія літератури : підручник / Олександр Галич, Віталій Назарець, Євген Васильєв. – К. : Либідь, 2008. – 488 с.
2. *Елагина О. Е.* О концепте гардероба в произведениях Г. Иванова / О.Е. Елагина // Вестник Московского университета. Сер. 9. Филология. – 2009. – № 4. – С. 162–172.
3. *Рабле Ф.* Гаргантюа и Пантагрюэль / Ф. Рабле. – М. : Правда, 1991. – 768 с.
4. *Céline L.-F.* Nord / Louis-Ferdinand Céline. – Paris : Editions Gallimard, 1960. – 636 p.
5. *Godard Henri.* Poétique de Céline / Henri Godard. – Paris : Editions Gallimard, 1985. – 476 p.
6. *Lalanne Pierre.* L'ombre de Louis-Ferdinand Céline. Réflexions, commentaires et critiques sur l'écriture, la vie et l'esprit de de Louis-Ferdinand Céline [Ressource électronique] / Pierre Lalanne. – 2011. – Disponible à : <http://celinelfombre.blogspot.com>.
7. *Sollers Ph.* Céline / Philippe Sollers. – Paris : Ecriture, 2009. – 120 p.

РОЛЬ ПОРТРЕТА В ОТОБРАЖЕНИИ КРИЗИСА ЛИЧНОСТИ В РОМАНЕ ЛУИ-ФЕРДИНАНА СЕЛИНА „СЕВЕР”

Наталья Олеговна Шапарева

natasha.europe@mail.ru

Преподаватель

Кафедра романской филологии и перевода

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

Пл. Свободы, 4, 61022, г. Харьков, Украина

Аннотация. Рассматриваются средства портретирования, преобладающие в создании образной системы романа, в частности статические элементы, которые наделяют природные и социальные характеристики первостепенным смыслом. Портрет является основным средством отображения внутреннего мира персонажей, что позволяет посредством портретирования создавать целостные психологические образы. Художественные функции портрета направлены на отображение уродливости мира и человека в сложных социально-исторических условиях времен второй мировой войны.

Ключевые слова: Л.-Ф. Селин, художественный образ, портрет, статический элемент, идея войны.

THE ROLE OF PORTRAIT IN DISCLOSURE OF THE PERSONAL CRISIS IN THE NOVEL BY LOUIS-FERDINAND CÉLINE “NORTH”

Nataliia Shaparieva

natasha.europe@mail.ru

Roman philology and translation department

V. N. Karazin Kharkiv National University

Svobody sq., 4, 61022, Kharkiv, Ukraine

Abstract. The purpose of this article is the research of the particularities and functions of portraiture in representing the psychological world of the heroes during the Second World War. So long as the creation of the hero image and representing of his inner world is the main mission of the writer, L.-F. Céline resorts to the description of appearance that reflects the psychological characteristics. In the Céline’s novel prevails the static element of portrait because natural and social features behold the paramount sense in creating the image system of the novel. By means of portraits the author transmits human suffering, draws the contrast between the outward form and the inner value of the heroes, underlines the social inequality. L.-F. Céline debunks as well the myth of the modern beauty that depreciates classic criteria. As a result the writer expresses his decadent attitude due to the moral and spiritual crisis of the society, because the heroes’ portraits mainly reveal aggression and groom. The artistic functions of the portrait are aimed at reflecting the world and men ugliness in the difficult socio-historical conditions of the Second World War times. The value of the article dedicated to L.-F. Céline consists in his considerable impact on the world literature of the XX century.

Key words: L.-F. Céline, portrait, image, static element, idea of war.

References

1. Halych Oleksandr, Nazarets' Vitalii, Vasyl'iev Ievhen. *Teoriia literatury* [Theory of literature]. Kyiv, 2008, 488 p. (in Ukrainian).

2. Elagina O. E. O kontsepte garderoba v proizvedeniiakh G. Ivanova [About the concept of clothes in the works of G. Ivanova]. *Vestnik Moskovskogo universiteta*, 2009, no. 4, pp. 162–172. (in Russian).
3. Rabelais F. *Gargantiua i Pantagriuel'* [Gargantua and Pantagruel]. Moscow, 1991, 768 p. (in Russian).
4. Céline L.-F. *Nord*. Paris, 1960, 636 p.
5. Godard Henri. *Poétique de Céline*. Paris, 1985, 476 p.
6. Lalanne Pierre. *L'ombre de Louis-Ferdinand Céline. Réflexions, commentaires et critiques sur l'écriture, la vie et l'esprit de de Louis-Ferdinand Céline*, 2011. Available at: <http://celinelfombre.blogspot.com> (accessed 1 October 2012).
7. Sollers Ph. *Céline*. Paris, 2009, 120 p.

Suggested citation

Shaparieva N. Rol' portreta u rozkrytti kryzy osobystosti u romani Lui Ferdinana Selina "Pivnich" [The role of portrait in disclosure of the personal crisis in the novel by Louis-Ferdinand Céline "North"]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2013, no. 87, pp. 77–87. (in Ukrainian).

Стаття прийнята до друку 6.03.2013 р.